

Andrzej Wróblewski

SZEŚĆ WYSTAW ZBIOROWYCH

„Echo Tygodnia, 1949, nr 25, s. 5

Na obecnej wystawie Towarzystwa Sztuk Pięknych nie można narzekać na monotonię¹. Oto charakterystyki materiału, jaki dają poszczególne sale, w takiej kolejności, w jakiej się je przegląda.

Wystawa zbiorowa **Jerzego Maliny** reprezentuje sztukę eksperymentalną, obracając się w kręgu tzw. **modernizmu**. Poszukiwania autora idą w kilku kierunkach.

Pierwszy z nich, to poszukiwanie zespołów form, które by swoim kształtem, strukturą, sposobem umieszczenia w przestrzeni i sposobem łączenia ze sobą „wyrażały” jak najlepiej interesujący malarza temat. Tak na przykład *Pomnik* ([nr] 114), to zespół form o charakterze architektonicznym, zestawionych monumentalnie ze sobą. *Zdarzenie* jest pokazane zespołem form niepokojąco wiszących i poruszających się w przestrzeni. *Narcyz*, oprócz wymienionych sposobów wyrażania tematu, zawiera skojarzenia przedmiotowe (lakierowane paznokcie i płatki kwiatu).

Drugi kierunek poszukiwań, to próby wydobycia nastrojowej i jak najbogatszej faktury sposobem opartym o przypadkowe efekty techniczne, kierowane przez malarza. Efekty te powstają przy odpowiednim rozprowadzaniu i odbijaniu tuszu wylanego na papier. Powstałe w ten sposób prace są podkładem wyszukanych skojarzeń. Zakres tych skojarzeń uwidacznia lista tytułów, omawianych prac: nad głębiami – Jan Seb[astian] Bach – nokturn – wykroty – sfumato – Chartres – źródło itd. (są to kolejne nry: 96, 102, 103, 109, 92, 106).

Trzeci wreszcie kierunek poszukiwań to dekoracyjne akwarele, bez specjalnych ambicji tematowych czy światopoglądowych (np. *Improwizacje* [nr] 97, 99, 100).

Sala **Alfonsa Karpińskiego**. Jest to jeden z bardziej znanych malarzy przedwojennych (jego działalność zaczyna się jeszcze w latach 1903–1910).

Twórczość Karpińskiego jest typowa dla przeciętnego środowiska mieszczańskiego (nie elity). Głównym punktem zainteresowania jest portret pojęty jako portret rodzinno-reprezentacyjny. Osoby uwiecznione w ten sposób należą do wąskiego kręgu towarzyskich znajomości malarza, względnie do jego rodziny. Pokazywane są łącznie ze swoim naturalnym oto-

¹ Mowa o wystawach zbiorowych zorganizowanych w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie w miesiącach wrzesień–październik 1949 roku [przyj. red.].

czeniu: kanapy, lustra, obrazy, umieszczone we wnętrzach o światłocieniu i kolorycie charakterystycznym dla pokoi mieszkalnych. Portrety nie mają ambicji pokazania ani typu, ani, jak było już wspomniane, postaci reprezentujących jakieś szerzej znane zdarzenia czy treści psychologiczne. Mimo to, pokaz uwidacznia wyraźnie pewien typ psychofizyczny – kobiety rozpieszczonej i „ładnej”, ozdoby salonu – charakterystyczny dla portretowanego środowiska.

Przykładami dla omówionych wyżej cech portretów mogą być nry: 68, 76, 79, 82, 58, 77, 63, 50, także 20. Wśród prac, utrzymanych w złocisto szarej gamie i uogólnionym choć naturalistycznym traktowaniu formy, interesująco odbijają [się] prace czysto naturalistyczne ([nr] 90) i impresjonistyczne na sposób [Olgi] Boznańskiej ([nr] 15 i 18).

Nieliczne sceny rodzajowe obejmują cyrk i karuzelę – tematy z peryferii życia społecznego, charakterystyczne dla zainteresowań impresjonistów. Traktowanie tych obrazów wydobywa najmniej typowe, najbardziej osobliwe i „zjawiskowe” cechy motywu, może więc być przykładem antyrealistycznego podejścia do scen z życia.

Wystawy zbiorowe **Wincentego Bednarskiego, Stefanii Daniel-Kossowskiej i Krzysztofa Dzielskiego** są przykładem naturalizmu bardziej lub mniej przekształconego przez nowsze kierunki sztuki, impresjonizm i kapizm.

Bednarski w swoich obrazach posługuje się jednocześnie kolorem naturalistycznym (kolor lokalny ze światłocieniem uzyskany przez rozjaśnianie i ściemnianie) i kolorem kapistycznym (kolor lokalny rozbity na samodzielne plamy w świetle i w cieniu, różniące się między sobą nie stopniem jasności ale tzw. temperaturą koloru tzn. kolorem ciepłym – pomarańczowy, żółty, brązowo-zielony – w świetle, i zimnym – niebieski, szarzielony, karmin i fioleto – w cieniu). Przykładem koloru kapistycznego są gracze w piłkę nożną, przykładem szczęśliwego połączenia doświadczeń kapizmu i naturalizmu – pejzaże ruin.

Daniel-Kossowska nie ma wyraźnego oblicza malarskiego. Obok pejzażyków utrzymanych w jasnej gamie impresjonistycznej są portrety malowane szarościami i prace o dziwacznym, reliefowym ujęciu.

Obrazy Dzielskiego są nierówne: od jaskrawego portretu kobiecego do umiarkowanej i opartej o dobry naturalizm *Dziewczynki z kotem*. Lepiej przedstawiają się jego grafiki. Brak tu wprawdzie bardziej aktywnego stosunku autora do motywu, brak silniejszych treści emocjonalnych czy społecznych – tym niemniej sumiennosc i opanowanie techniki graficznej wywołują zainteresowanie widza.

Zwarta tematycznie wystawa rzeźb portretowych **Wiesława Łabędzkiego** nasuwa pytanie, czy portrecista powinien świadomie dobierać modele tak, aby reprezentowały możliwie najczęstszy u nas i najwartościowszy typ psychofizyczny człowieka, czy też jego celem powinno być tylko sumienne „odrobienie” przypadkowo czy najłatwiej dostępnego modelu. Omawiane rzeźby powstały według tej ostatniej metody, i przedstawiają raczej przypadkowe twarze i wyrazy twarzy.

Materiał, jakiego dostarcza wystawa, może służyć dla zilustrowania istniejącego dotąd w sztuce polskiej rozdziału na sztukę „głównego” nurtu artystycznego i sztukę peryferyczną. Rozdział ten, niewyraźny w czasach polskiego naturalizmu (koniec XIX wieku i pocz. XX), stał się jaskrawy w Polsce międzywojennej, kiedy współistniało malarstwo naturalistyczne miast i miasteczek obok wrażliwej na nowsze kierunki sztuki centrów artystycznych. Utrzymujące się do dziś przeciwieństwa między kapizmem i modernizmem „skapizowanym” albo „zmodernizowanym” naturalizmem (patrz obecna wystawa) zostają już częściowo przewyżczone przez zwrócenie się malarzy ku malarstwu **tematowemu**, zapowiedzią tego jest oparcie na nowych podstawach organizacji życia plastycznego, a mianowicie, wprowadzenie mecenatu społecznego (państwowego) drogą konkursów finansowanych przez państwo wystaw tematowych.

